

Persian Endocentric Compounds: Simple or Complex Conceptual Structures?

Vol. 11, No. 6, Tome 60
pp. 35-68
February & March
2021

Masoumeh Diyanati¹, Hadaegh Rezaei^{2*} , & Adel Rafiei³

Abstract

A number of linguistic studies on compounding have acknowledged that due to the existence of head element, endocentric compounds are semantically compositional and transparent. The current study aims to focus on the semantic aspect of Persian endocentric compounds to show that: 1) in some cases, the existence of head element does not entail the semantic compositionality and simplicity of conceptual structure in endocentric compounds, and 2) compound words which are categorized as endocentric compounds differ in terms of the complexity of conceptual structure. Considering that the ability of Conceptual Blending Theory (Fauconnier & Turner, 2002) to describe meaning construction in compound words has been previously approved by some cognitive linguists, this theory has been applied to analyze meaning construction in a number of Persian endocentric noun-noun nominal compounds. A close analysis reveals that although some endocentric compounds are semantically compositional and prompt for simplex networks, there are endocentric compounds which are not semantically as transparent and compositional. In this kind of endocentric compounds, metaphor or metonymy has affected the modifier element, thus meaning construction triggers single-scope networks which are neither as complex as double-scope networks nor as simple and compositional as simplex networks. This result implies the diversity of conceptual structure in words which are defined as endocentric compounds..

Keywords: endocentric compounds, semantic compositionality, conceptual blending theory, meaning construction

Received: 12 December 2018
Received in revised form: 17 February 2019
Accepted: 15 April 2019

1. PhD Candidate in General Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran
2. Corresponding author, Assistant Professor of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran; *Email:* hadaeghrezaei@fgn.ui.ac.ir; *ORCID:* 0000-0001-9541-7551
3. Assistant Professor of Linguistics, University of Isfahan, Isfahan, Iran

1. Introduction

Compounding is a common word-formation process almost in all languages (Dressler, 2006: 23), for forming new lexical units by merging two or more pre-existing lexical units. Based on the most pervasive and traditional semantic categorization of compound words, as proposed by Bloomfield (1933), there are two main groups of compounds, namely endocentric and exocentric compounds. In endocentric compounds, one of the constituents plays the role of head and a hyponymic relation is observable between the compound and the head element. Numerous prior studies have acknowledged that, due to the existence of head element, the semantics of endocentric compounds is transparent and compositional. However, no study has been made yet to specify whether the presence of head element leads necessarily to the semantic simplicity of conceptual structure in endocentric compounds.

Given that conceptual blending theory can account for the meaning construction process of compound words (cf. Coulson, 2001; Fauconnier & Turner, 2003; Benczes, 2006; Schmid, 2011), the current study applies the network model of conceptual blending to explore the semantics of Persian noun-noun nominal compounds in order to show that: 1) in some cases, the existence of head element does not entail the semantic compositionality and simplicity of conceptual structure in endocentric compounds, and 2) compound words which are categorized as endocentric compounds differ in terms of the complexity of conceptual structure.

2. Literature Review

The semantics of compounds has been one of the most challenging aspects of compound words being investigated in numerous studies. These studies cover many areas of investigation including semantic transparency and opacity (e.g., Afrashi, 2000; Sabzevari, 2013; MirEmadi & Majidi, 2007), headedness and the position of head (e.g., Tabatabaei, 2004; Khabbaz, 2008), the relation between constituents (e.g., Tabatabaei, 2013; Sabzevari, 2012, 2018), and the role of metaphor (or metonymy) in the meaning of compounds (e.g., Estaji & Ghanun, 2009; Torabian, 2013).

Besides, through the development of conceptual blending theory, several studies have analyzed compound words within the integration network model of conceptual blending (e.g., Turner & Fauconnier, 1995; Sweetser, 1999; Coulson, 2001; Fauconnier & Turner, 2003; Benczes, 2006).

3. Methodology

To the aim of collecting noun-noun nominal compounds in Persian, *Sokhan Comprehensive Dictionary* (2003) was consulted and a total number of 694 compounds were extracted from the dictionary. As a next step, endocentric compounds were taken out from the collected data (a number of 372 endocentric compounds) and the possible action of metaphor and/or metonymy upon their meaning was examined. This procedure led to 216 non-metaphorical and non-metonymical compounds, 137 compounds with metonymical modifier, and 19 words with metaphorical modifier. Following this, considering the frequency of identified patterns, we randomly analyzed a number of compounds from each pattern based on the network model of conceptual blending theory.

4. Results and Discussion

The blend analysis of Persian endocentric nominal compounds reveals that, besides semantically compositional endocentric compounds, such as *âb-anbâr*, which trigger simplex network and their modifier is linked through a role-to-value relation to their head element, there are several endocentric compounds that show a slightly more complex conceptual structure. In the meaning construction of non-compositional endocentric compounds, such as *taxte-sang* and *sofre-mâhi*, while the input space corresponded to the head element contributes literally to the blended space, the input space corresponded to the modifier is projected metaphorically or metonymically. This group of endocentric compounds prompt for single-scope networks which are neither as complex as double-scope networks nor as simple as simplex networks.

5. Conclusion

The current study found that the existence of head element does not necessarily guarantee the semantic simplicity and compositionality of endocentric compounds. In a number of cases, metaphor or metonymy acts upon the modifier element of endocentric compounds, therefore the meaning construction triggers single-scope networks which are not as simplex and compositional as simplex networks. In other words, not all endocentric compounds are semantically simple and compositional. Instead, there are several endocentric compounds that are not fully compositional, that is, they have a slightly more complex conceptual structure. This implies that drawing a strict boundary between endocentric and exocentric compounds, based on compositionality and semantic transparency, is not reasonable, because there are endocentric compounds which, like exocentric compounds, are metaphorical or metonymical. This study suggests a continuum to show different degrees of complexity of compounds. While non-metaphorical and non-metonymical endocentric compounds lie at the one end of the hypothetical continuum, endocentric compounds with metaphorical or metonymical modifier are nearer to the other end of the continuum where compounds with metaphor- and/or metonymy-based head and modifier lie.

دوماهنامه علمی- پژوهشی

۱۱د، ش ۶ (پیاپی ۶۰) بهمن و اسفند ۱۳۹۹، صص ۳۵-۶۸

واژه‌های مرکب درون‌مرکز زبان فارسی:

ساخت‌های مفهومی ساده یا پیچیده؟

معصومه دیانتی^۱، حدائق رضائی^{۲*}، عادل رفیعی^۳

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۲. استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

۳. استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

پذیرش: ۹۷/۰۱/۲۶

دریافت: ۹۷/۹/۲۱

چکیده

در تعدادی از پژوهش‌های زبان‌شناختی متمرکز بر واژه‌های مرکب این مسئله اذعان شده است که واژه‌های مرکب درون‌مرکز به دلیل وجود عنصر هسته ترکیب‌پذیرند و شفافیت معنایی دارند. با مفروض قرار دادن ادعای فوق، پژوهش حاضر بر آن است تا با تمرکز بر بُعد معنایی واژه‌های مرکب درون‌مرکز زبان فارسی نشان دهد که چگونه در برخی از واژه‌های مرکب درون‌مرکز وجود عنصر هسته الزاماً به معنی ترکیب‌پذیری معنایی و سادگی ساختار مفهومی این واژه‌ها نیست و واژه‌های مرکبی که طبق تعریف درون‌مرکز تلقی می‌شود، به لحاظ پیچیدگی ساختار مفهومی تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. به این منظور، با استناد به ادعای برخی زبان‌شناسان شناختی مبنی بر قابلیت نظریه آمیختگی مفهومی در تبیین ساخت معنای واژه‌های مرکب، از ابزارها و مفاهیم این نظریه بهره گرفته شد و فرایند مفهوم‌پروری در تعدادی اسم مرکب درون‌مرکز - اسم - زبان فارسی تحلیل گردید. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که هرچند برخی واژه‌های مرکب درون‌مرکز نمونه‌های بارز ترکیب‌پذیری معنایی هستند و شبکه‌های انضمامی ساده را فعال می‌سازند، واژه‌های مرکب درون‌مرکزی نیز وجود دارند که به لحاظ معنایی شفاف و ترکیب‌پذیر نیستند. در این واژه‌ها علیرغم وجود عنصر هسته، متأثر از عملکرد مجاز یا استعاره تصویری بر روی جزء توصیف‌کننده، فرایند ساخت معنا شبکه‌ای تک‌ساختی را برمی‌انگیزاند که هرچند به پیچیدگی شبکه‌های انضمامی دوساختی نیست، سادگی و ترکیب‌پذیری معنایی شبکه‌های ساده را نیز نشان نمی‌دهد. این نتیجه تلویحاً مؤید آن است که تمام واژه‌هایی که بر مبنای تعریف، درون‌مرکز تشخیص داده می‌شوند، ساختار مفهومی یکسانی ندارند.

واژه‌های کلیدی: واژه‌های مرکب درون‌مرکز، ترکیب‌پذیری معنایی، نظریه آمیختگی مفهومی، ساخت معنا.

E-mail: hadaeghzezei@fgn.ui.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری نویسنده اول مقاله در دانشگاه اصفهان است که تحت حمایت ستاد توسعه علوم و فناوری‌های شناختی نیز بوده است.

۱. مقدمه

یکی از سازوکارهایی که تقریباً غالب زبان‌ها (Dressler, 2006: 23)، از جمله زبان فارسی برای بیان مفاهیم جدید به‌کار می‌گیرند، پیوند دو (یا چند) واحد واژگانی از قبل موجود و ایجاد واحدهای مستقل واژگانی جدید است. این سازوکار که در اصطلاح زبان‌شناختی، ترکیب نامیده می‌شود، علی‌رغم آنکه در نگاه اول ساده و ملموس به‌نظر می‌رسد، در ابعاد مختلف پیچیدگی‌هایی دارد.

در فرایند ترکیب، بسته به مقوله دستوری اجزا، مقوله دستوری واژه حاصل و سهم معنایی واحدهای واژگانی شرکت‌کننده، انواع مختلفی از واژه‌های مرکب شکل می‌گیرد و براین اساس، یکی از مسائل بحث‌برانگیز درباره بَد معنایی واژه‌های مرکب، مسئله انواع معنایی این واژه‌هاست. یکی از طبقه‌بندی‌های معنایی شناخته‌شده و شاید اثرگذار، طبقه‌بندی واژه‌های مرکب به دو گروه درون‌مرکز و برون‌مرکز بر مبنای وجود/فقدان هسته است. طبقه‌بندی‌ای که نخستین‌بار از سوی بلومفیلد^۱ (1933) متأثر از پانی‌نی^۲ (قرن ۶ قبل از میلاد) طرح شد (Wujastyk, 1982). بر مبنای این طبقه‌بندی سنتی، در واژه‌های مرکب درون‌مرکز معنای کل، زیرشمول عنصر هسته است، اما در واژه‌های مرکب برون‌مرکز معنای کل، زیرشمول هیچ‌یک از عناصرش قرار نمی‌گیرد (Fabb, 1998).

در رابطه با بررسی مرکب‌های درون‌مرکز، اسکالیز و گوارا^۳ (2006: 185) ادعا می‌کنند مطالعات گسترده‌ای درباره این نوع ترکیبات انجام شده است و بنسز (2014, 2013) نیز این ادعا را تأیید می‌کند. با این حال، به‌نظر می‌رسد هنوز ابعادی از واژه‌های مرکب درون‌مرکز، مورد بررسی جدی واقع نشده است. یکی از ابعادی که بیشتر مغفول واقع شده، بَد معنایی این نوع واژه‌هاست. البته سبزواری (۱۳۹۷) تلاش کرده است با بیان انواع روابط معنایی در اسم‌های مرکب درون‌مرکز فارسی، انواع تعبیر معنایی را در این واژه‌ها شرح دهد. وی در این راستا، معنی ترکیبی یا استنباطی را معنایی معرفی می‌کند که دربرگیرنده دو جزء اسم مرکب درون‌مرکز و نوع رابطه معنایی بین آن‌ها باشد. به باور سبزواری (۱۳۹۷: ۵۱)، «در اسم‌های مرکب درون‌مرکز معنی، شفاف و استنباطی و ترکیبی است»، چون در این اسم‌ها با وجود هسته و وابسته و رابطه‌ای خاص بین آن‌ها، ترکیب مفهومی، ترکیبی رابطه‌ای است که به‌سرعت

معنای آن درک می‌شود (۱۳۹۷: ۶۵-۶۶). این نظر درباره‌ی معنای مرکب‌های درون‌مرکز، در مطالعاتی هم که صرفاً بر واژه‌های درون‌مرکز متمرکز نبوده‌اند (افراشی، ۱۳۷۸؛ سبزواری، ۱۳۹۲؛ شقاقی، ۱۳۸۶؛ Punske, Gagné & Spalding, 2008; Julian, 2002; Bloomfield, 1933) بیان شده است. با این حال هنوز روشن نیست که آیا وجود عنصر هسته به معنی شفافیت معنایی و سادگی مطلق واژه‌های مرکب درون‌مرکز و در نتیجه نبود پیچیدگی در تحلیل این نوع واژه‌های مرکب است و آیا درون‌مرکز بودن این واژه‌ها الزاماً سادگی ساختار مفهومی و شفافیت معنایی آن‌ها را تضمین می‌کند.

با توجه به مسائل یادشده، پژوهش حاضر تلاش می‌کند با تمرکز صرف بر واژه‌های مرکب درون‌مرکز زبان فارسی و مشخصاً اسم‌های مرکب اسم - اسم نشان دهد که هر چند عنصر هسته در این واژه‌ها سهم معنایی روشنی در معنای کل دارد، در برخی از این واژه‌ها معنای کل الزاماً حاصل جمع معنای تحت‌اللفظی هسته و توصیف‌کننده نیست، بلکه ابعادی از پیچیدگی مفهومی در سهم معنایی عنصر توصیف‌کننده قابل مشاهده است. به بیان دیگر، نشان داده خواهد شد که چگونه وجود عنصر هسته در برخی مرکب‌های درون‌مرکز ضرورتاً به سادگی ساختار مفهومی آن‌ها منجر نمی‌شود و واژه‌های مرکب درون‌مرکز به لحاظ ساختار مفهومی تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. از آنجا که برای دستیابی به اهداف فوق لازم است بُعد معنایی در این واژه‌ها بررسی شود، از چارچوب شناختی که محوریت را به ابعاد مفهومی ساخت‌های زبانی می‌دهد، بهره گرفته می‌شود و با استناد به ادعای برخی زبان‌شناسان شناختی (Fauconnier & Turner, 1995; Coulson, 2001; Fauconnier & Turner, 2003) مبنی بر اینکه نظریه آمیختگی مفهومی قادر است ساخت معنا را در واژه‌های مرکب تبیین کند، از ابزارها و مفاهیم نظری این انگاره شناختی کمک گرفته و تلاش می‌شود به سوی هدف مدنظر پژوهش گام برداشته شود. به این منظور پس از اشاره به برخی مطالعات پیشین درباره‌ی بعد معنایی واژه‌های مرکب، شرحی کوتاه از تمایز درون‌مرکز - برون‌مرکز ارائه می‌شود و با معرفی چارچوب نظری برگزیده شده، ساخت معنا در پنج واژه مرکب درون‌مرکز به تفصیل تحلیل می‌شود و به مواردی که تحلیل مشابه دارند، اشاره می‌شود. گفتنی است داده‌های تحلیل شده در این پژوهش بر مبنای تعریفی که بلومفیلد (1933)، فب (1998) و سایر زبان‌شناسان معتقد به این طبقه‌بندی، برای واژه‌های درون‌مرکز ارائه می‌دهند، از فرهنگ سخن استخراج شده است.

۲. پیشینه تحقیق

افراشی (۱۳۷۸)، سبزواری (۱۳۹۲) و میرعمادی و مجیدی (۱۳۸۶) برخی زبان‌شناسانی هستند که با به‌کارگیری مفاهیم مختلف به بررسی شفافیت و تیرگی معنایی در انواع واژه‌های مرکب زبان فارسی پرداخته‌اند. در کنار پژوهش‌های فوق، طباطبایی (۱۳۸۲) مسئله هسته معنایی در واژه‌های مرکب را بررسی کرده و بر این باور است که واژه‌های هسته‌دار، به دلیل آنکه از قاعده‌ای کلی پیروی می‌کنند (وابسته معنی هسته را محدود می‌کند)، معنای پیش‌بینی‌پذیر دارند و واژه‌های مرکب فاقد هسته نیز به کلی پیش‌بینی‌ناپذیر و تیره نیستند. خباز (۱۳۸۶) نیز با این پیش‌فرض که حوزه صرف متأثر از حوزه نحو است، بیان می‌دارد که دلیل وجود واژه‌های مرکب هسته‌آغاز و هسته‌پایان در کنار هم، وجود گروه‌های نحوی هسته‌آغاز و هسته‌پایان است. در برخی مطالعات نیز رابطه بین دو جزء در واژه‌های مرکب زبان فارسی بررسی شده است. برای نمونه، طباطبایی (۱۳۹۳) با به‌کارگیری معیارهای مختلف، از جمله رابطه نحوی - معنایی میان دو جزء واژه مرکب به طبقه‌بندی این واژه‌ها پرداخته است. سبزواری (۱۳۹۱) نیز ضمن تأکید بر نقش مهم رابطه معنایی بین عناصر سازنده واژه مرکب در تعبیر نهایی آن واژه، ادعا می‌کند در اسم‌های مرکب برون‌مرکز به دلیل نبود هسته معنایی، رابطه معنایی درون ترکیب وجود ندارد، بلکه بین مرجع بیرونی و کل واژه مرکب است. چنان‌که اشاره شد سبزواری (۱۳۹۷) با توصیف انواع روابط معنایی بین اجزای اسم‌های درون‌مرکز بیان می‌دارد که این اسم‌ها معنایی شفاف و ترکیبی دارند که دربرگیرنده دو جزء اسم مرکب و نوع رابطه معنایی بین آن‌هاست. کریمی دوستان و وحید (۱۳۹۲) هم در چارچوب معنی‌شناسی مفهومی^۱ جکندوف (1997, 2002) به تحلیل معنایی واژه‌های مرکب اسم - اسم زبان فارسی پرداخته‌اند و یازده نقش معنایی پایه را در میان ترکیبات مورد بررسی‌شان شناسایی کرده‌اند. در تعدادی از مطالعات نیز از منظر زبان‌شناسی شناختی واژه‌های مرکب فارسی بررسی شده‌اند. استاجی و قانون (۱۳۸۹) بیان می‌دارند که در ساخت واژه‌های مرکب استعاری زبان فارسی سه نوع رابطه شامل شباهت صوری (مانند تاج‌خروس)، شباهت نقشی (مانند زالوصفت) یا شباهت صوری‌نقشی (مانند سنگ‌پشت) ممکن است مبنای ساخت این واژه‌ها قرار گیرند. ترابیان (۱۳۹۲) نیز نقش استعاره مفهومی را در ساخت اسم‌های مرکب اسم - اسم زبان فارسی

براساس الگوی بنسز (2006) بررسی کرده است. قطره و قندهاری (۱۳۹۵) در مطالعه خود با به چالش کشیدن طبقه‌بندی‌های موجود تلاش کرده‌اند مرکب‌های اسمی اسم^۱ (و) اسم^۲ زبان فارسی را در چارچوب نظریه آمیختگی مفهومی بررسی کنند. آن‌ها ادعا می‌کنند همه انواع مرکب‌های اسمی بر مبنای طرح‌واره یگانگی حاصل از شناخت جسمی^۳ ساخته می‌شوند. در نظر گرفتن طرح‌واره یگانگی به‌عنوان یکی از فضاهای درونداد از وجوه سؤال‌برانگیز مطالعه یادشده است. براساس نظریه آمیختگی مفهومی در «مرکب‌های اسمی، واحدهای صوری، دو عنصر در دو فضای مختلف را بیان می‌کنند (Fauconnier & Turner, 2003: 356)، این در حالی است که قطره و قندهاری (۱۳۹۵) هر دو سازه واژه مرکب را در یک فضای درونداد و طرح‌واره یگانگی را در فضای درونداد دیگر در نظر می‌گیرند. قطره و قندهاری (۱۳۹۵) در نهایت پیشنهاد می‌دهند که مرکب‌ها بایستی بر مبنای ترکیب‌پذیری اجزایشان یا عینی بودن در برابر ذهنی بودن واژه مرکب روی پیوستار قرار بگیرند.

با توجه به دامنه وسیع مطالعات در سایر زبان‌ها، تنها تعدادی از مطالعات واژه مرکب در چارچوب نظریه آمیختگی مرور می‌شود. به نظر می‌رسد نخستین مطالعه‌ای که به قابلیت نظریه آمیختگی مفهومی در تحلیل واژه‌های مرکب اشاره کرده، مقاله ترنر و فوکونیه (1995) است. ترنر و فوکونیه نشان می‌دهند که معنا غیرترکیبی است و واژه مرکب واحدی می‌تواند در بافت‌های مختلف، با شکل‌گیری آمیختگی‌های مفهومی متفاوت، تعابیر مختلفی داشته باشد، اما در مرکب‌های تثبیت‌شده، یکی از تعابیر برجسته‌تر است. در مطالعه‌ای دیگر فوکونیه و ترنر (2003) اشاره می‌کنند که آمیختگی مفهومی، موجب فشردگی مفاهیم پراکنده و بیان آن‌ها در قالب صورت‌های ساده می‌گردد. بنابراین، عبارتی ساده، مثل صورت ترکیبی اسم - اسم می‌تواند نقطه پرتابی برای ساخت معنایی پیچیده باشد. سوئینزر^۴ (1999) نیز به بررسی ترکیب‌پذیری معنایی در ساخت‌های صفت - اسم زبان انگلیسی پرداخته است و بر مبنای تنوع تعبیر ساخت‌های صفت - اسم در بافت‌های مختلف، بیان می‌دارد که یک نظریه ترکیب‌پذیری معنایی به طیفی از فرایندهای شناختی شامل استعاره، مجاز، فضاهای ذهنی و غیره در تعبیر بافت‌مقید این ساخت‌ها نیازمند است. کولسن (2001) با شرح تعدادی واژه مرکب اسمی بر مبنای این نظریه ادعا می‌کند آمیختگی مفهومی چارچوب توصیفی مناسبی برای واژه‌های مرکب است. بنسز نیز در مطالعات خود (2006, 2009, 2010) به بررسی واژه‌های مرکب زبان

انگلیسی پرداخته و گاه شبکه‌های آمیخته مفهومی را به‌منزله ابزار تحلیل به‌کار گرفته است. بنسز ادعا می‌کند تفاوت واژه‌های برون‌مرکز با واژه‌های درون‌مرکز، شفافیت معنایی آن‌ها نیست، بلکه خلاقیت^۷ است. در میان افراد دیگری که به کارآیی این نظریه در تحلیل واژه‌های مرکب اشاره کرده‌اند، می‌توان به اونگر^۸ و اشمید^۹ (2006)، تریوشینینا^{۱۰} (2011)، اشمید (2011)، میرزوینسکاهاینوس^{۱۱} (2015)، لی^{۱۲} و گائو^{۱۳} (2011)، وربوا^{۱۴} (2016) و اُکویه^{۱۵} (2016) اشاره کرد.

۳. واژه‌های مرکب درون‌مرکز و برون‌مرکز

بلومفیلد (1933) ضمن معرفی اصطلاح درون‌مرکز و برون‌مرکز و با توجه به رابطه بین واژه مرکب با اعضایش، واژه‌های مرکب را طبقه‌بندی کرده است. به باور بلومفیلد، اگر مرجع واژه مرکب با مرجع عنصر هسته آن هم‌مقوله نباشد، آن واژه مرکب به‌لحاظ معنایی برون‌مرکز است، زیرا رابطه شمول‌معنایی بین واژه مرکب و هسته آن برقرار نیست (مانند واژه موقرمز^{۱۶}). درمقابل، اگر مرجع واژه مرکب هم‌مقوله با مرجع هسته‌اش باشد، یعنی رابطه شمول معنایی بین واژه مرکب و هسته‌اش برقرار باشد، آن واژه مرکب به‌لحاظ معنایی درون‌مرکز است (1933: 236-237). یکی از مفاهیم مرتبط با دو اصطلاح فوق و معنای واژه‌های مرکب، اصل ترکیب‌پذیری^{۱۷} است. بر مبنای این اصل که اصل فرگه^{۱۸} نیز نامیده می‌شود، «معنای یک کل (ترکیبی پیچیده) تابع معنای اجزای آن و شیوه ترکیب آن‌هاست» (Hintikka, 1984: 31). برخی زبان‌شناسان به بررسی این اصل در عبارات زبانی پرداختند (Goldberg, 2015). برخی نیز صدق یا کذب این اصل را در مورد معنای واژه‌های مرکب بیان کرده‌اند. اگرچه بائر (1979) معتقد است همه مرکب‌ها ترکیب‌پذیرند، سبزواری (۱۳۹۲) تنها بر شفافیت و ترکیب‌پذیری معنایی واژه‌های مرکب درون‌مرکز صحه می‌گذارد. درمقابل فب (1998: 68) بیان می‌دارد که معنای مرکب‌ها اگرچه تاحدی قابل‌پیش‌بینی است، اما ترکیب‌پذیر نیست. گوارا و اسکالیز (2009) نیز معتقدند هیچ واژه مرکب ترکیب‌پذیری وجود ندارد. کاوکا^{۱۹} (2009) منطقی متفاوت و قابل‌پذیرش‌تر را اتخاذ کرده و معتقد است ترکیب‌پذیری پدیده‌ای پیوستاری است. به‌زعم بنسز (2015: 57) «مسئله ترکیب‌پذیری در واژه‌های مرکب برون‌مرکز حادث‌تر است»، زیرا واژه

مرکب به‌عنوان یک کل زیرمقوله هستاری که مرجع هسته است، محسوب نمی‌شود. «در رویکردشناختی روی ترکیب‌پذیری تمرکز نمی‌شود، بلکه فرض بر این است که همه واژه‌های مرکب در سطح مشخصی از بازنمایی ترکیب‌ناپذیرند» (Tarasova, 2013: 27). با تکیه بر نگاه شناختی که تلویحاً ترکیب‌ناپذیری معنایی واژه‌های درون‌مرکز را تأیید می‌کند، در ادامه ساخت معنا در تعدادی واژه مرکب درون‌مرکز بررسی می‌شود تا نشان داده شود که مسئله ترکیب‌پذیری معنایی در واژه‌های درون‌مرکز نیز گاه چالش‌برانگیز است.

۴. نظریه آمیختگی مفهومی

در چارچوب معنی‌شناسی شناختی، «معنا در زبان رمزگذاری می‌شود و این معنای رمزگذاری‌شده بازنمودی ناقص از ساختار مفهومی است» (Evans & Green, 2006: 366). به‌عبارت دیگر، عناصر زبانی به‌خودی‌خود معنا ندارند، بلکه فقط نقطه پرتابی برای ساخت معنا^{۲۰} هستند (Turner, 1991: 206)، لذا شنونده واحدهای زبانی را به‌منزله نقطه پرتاب می‌گیرد و از آن‌ها یک بازنمود مفهومی معنادار می‌سازد (Radden et al., 2007: 4). نتیجه چنین نگاهی به معنا، طرح فرایند ذهنی و پویای ساخت معناست و یکی از نظریه‌های شناختی که سعی دارد فرایند ساخت معنا را توجیه کند، نظریه آمیختگی مفهومی^{۲۱} (Fauconnier & Turner, 2002) است. نظریه آمیختگی مفهومی (1998, 2002) رویکردی است که در نظریه استعاره مفهومی، از یکسو و نظریه فضا‌های ذهنی فوکونیه (1994)، ازسوی دیگر ریشه دارد (Evans & Green, 2006: 400). فوکونیه و ترنر طی مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که برخی مسائل معنایی تنها در چارچوب نظریه استعاره مفهومی یا نظریه فضا‌های ذهنی، حل‌شدنی نیست و گاه، معنا حاصل ساختی است که به‌وضوح در ساخت زبان و ساخت مفهومی قابل مشاهده نیست. تلاش برای توضیح چنین مسائلی موجب شد تا آن‌ها جنبه‌هایی از دو نظریه را ادغام و نظریه آمیختگی مفهومی را، با این ادعا که ساخت معنا مستلزم ساختی پیدایشی^{۲۲}، یعنی معنایی بیش‌از حاصل جمع اجزاء است، مطرح کنند. فوکونیه و ترنر (2002) شبکه انضمامی^{۲۳} را برای تبیین این ساخت پیدایشی مطرح کردند. یک شبکه انضمام مفهومی در پایه‌ای‌ترین حالت، از چهار فضای ذهنی^{۲۴} به‌هم متصل تشکیل می‌شود. منظور از فضا‌های

ذهنی، «بسته‌های مفهومی کوچکی است که حین تفکر و گفت‌وگو برای داشتن درک و عملکردی آنی شکل می‌گیرند» (Fauconnier & Turner, 2002: 40) و به دانش‌های طرح‌واره‌ای ما که «قالب» نامیده می‌شوند و در حافظه بلندمدت قرار دارند، مرتبط هستند (Evans & Green, 2006: 400). چهار فضای یک شبکه انضمام مفهومی عبارت‌اند از: حداقل دو فضای درون‌داد، حداقل یک فضای عام که اشتراکات فضاهای ذهنی درون‌داد آن را تشکیل می‌دهد و در نهایت یک فضای آمیخته^{۲۵} که عناصر گزینش‌شده فضاهای درون‌داد را دربرمی‌گیرد و نوعی معنای پیدایشی مختص به خود دارد (Taylor, 2002: 530). آنچه موجب پیوند فضاهای درون‌داد در شبکه‌ای آمیخته می‌شود، نگاشت بین فضایی عناصر متناظر دو فضای درون‌داد است. نکته مهمی که فوکونیه و ترنر به آن توجه دارند، مفهوم فرافکنی گزینشی^{۲۶} است. طبق این مفهوم تمام عناصر و روابط از فضاهای درون‌داد به فضای آمیخته فرافکنده نمی‌شوند (Fauconnier & Turner, 2002: 48). معنای پیدایشی نیز از برجسته‌ترین مفاهیم مطرح‌شده در چارچوب نظریه آمیختگی مفهومی است که در فضای آمیخته شکل می‌گیرد. پس از فرافکنی گزینشی عناصر از فضاهای درون‌داد، فضای آمیخته عناصر دیگری را هم دربرمی‌گیرد که از فضاهای درون‌داد فرافکنده نشدند و پیدایشی محسوب می‌شوند. این معنای پیدایشی حاصل عملکرد سه فرایند ترکیب^{۲۷} (کنار هم گذاشتن عناصر فرافکنده شده از درون‌دادها)، تکمیل^{۲۸} (به‌کارگیری قالب‌های موجود در حافظه بلندمدت) و بسط^{۲۹} (اجرای فضای آمیخته و پرورش آن از طریق شبیه‌سازی ذهنی یا فیزیکی) است (Coulson & Oakley, 2000: 180).

برحسب نوع فشردگی، توپولوژی فضاهای درون‌داد، نوع پیوندهای بین فضاهای درون‌داد، نوع فرافکنی و ساخت پیدایشی، فوکونیه و ترنر (2002: 199-137) چهار نوع شبکه انضمامی را روی پیوستاری از یکدیگر متمایز ساخته‌اند: الف) شبکه‌های ساده^{۳۰} که به‌عنوان ساده‌ترین نوع شبکه‌های انضمامی یکی از درون‌دادهای آن حاوی یک قالب (یا مجموعه‌ای از نقش‌ها) است و درون‌داد دیگر عناصر مشخصی را متناظر با نقش‌های آن قالب دربر می‌گیرد و یک رابطه «نقش - ارزش»^{۳۱} فضاهای درون‌داد را به یکدیگر نگاشت می‌کند، مانند واژه مرکب بچه‌دزد که در شبکه‌ای ساده ارزش بچه با نقش عنصر دزدیده‌شده در قالب دزدی منضم می‌شود؛ ب) شبکه‌های آینه‌ای^{۳۲} که در آن‌ها همه فضاهای (درون‌دادها، فضای عام و فضای آمیخته) یک قالب

سازمان‌دهنده مشترک دارند، مانند واژه مرکب افسر نگهبان که در آن هم واژه افسر و هم واژه نگهبان مقوله شغل را بیان می‌کنند؛ ج) شبکه‌های تک‌ساختی^{۳۳} که در آن‌ها هریک از فضاهای درون‌داد قالب سازمان‌دهنده متفاوتی دارند، اما تنها یکی از آن‌ها به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود تا آن را سازمان‌دهی کند (نک: بخش ۶؛ و د) شبکه‌های دوساختی^{۳۴} که در آن‌ها درون‌دادها قالب‌های سازمان‌دهنده متفاوتی دارند و هر دو در قالب‌بندی فضای آمیخته نقش دارند، مانند واژه مرکب زخم زبان که نه تنها اجزا (فضاهای ذهنی) قالب‌های متفاوتی دارند، فضای آمیخته نیز که معادل معنای کل واژه مرکب است نیز قالبی مختص خود دارد.

روابط حیاتی^{۳۵}، اصطلاح مهم دیگری در نظریه آمیختگی مفهومی است که به روابطی اشاره می‌کند که عناصر متناظر فضاها را به یکدیگر پیوند می‌دهند. «یک رابطه حیاتی، پیوندی است که دو عنصر یا مشخصه متناظر را به یکدیگر ارتباط می‌دهد» (Evans & Green, 2006: 419-420). وقتی یک رابطه حیاتی عناصر متناظر فضاهای درون‌داد مختلف را به یکدیگر پیوند می‌دهد، آن رابطه حیاتی را رابطه حیاتی برون‌فضایی^{۳۶} می‌نامند که طی فرایند آمیختگی در فضای آمیخته به یک رابطه درون‌فضایی^{۳۷} فشرده می‌شود (Evans & Green, 2006: 420). رده‌بندی‌ای از روابط حیاتی توسط فوکوینو و ترنر (2002: 93-101) مطرح شده است که حاوی حدود ده رابطه از جمله تغییر^{۳۸}، یکسانی^{۳۹}، زمان^{۴۰}، مکان^{۴۱}، ویژگی^{۴۲} و غیره است.

۵. روش پژوهش

در پژوهش حاضر به‌منظور دستیابی به اسم‌های مرکب اسم - اسم زبان فارسی تمامی مدخل‌های فرهنگ بزرگ سخن (۱۳۸۱) بررسی شدند و ۶۹۴ اسم مرکب که هر دو جزء تشکیل‌دهنده آن‌ها اسم بسیط بود، استخراج شد. سپس نظر به امکان تأثیرگذاری استعاره و/یا مجاز بر معنای واژه‌های مرکب، با تمرکز بر ۳۷۲ واژه مرکب درون‌مرکز گردآوری‌شده، عملکرد این دو سازوکار شناختی در این واژه‌ها بررسی شد و الگوهای مختلف عملکرد آن‌ها تعیین شد. الگوهای حاصل از این قرارند: واژه‌های غیراستعاری و غیرمجازی (۲۱۶ مورد)، واژه‌های دارای توصیف‌کننده مجازبنیاد (۱۳۷ مورد) و واژه‌های دارای توصیف‌کننده استعاره‌بنیاد (۱۹ مورد). در مرحله بعد، از هر یک از الگوهای به‌دست‌آمده، بسته به بسامد آن

الگو تعدادی واژه انتخاب شد و فرایند مفهوم‌پروری آن‌ها در چارچوب نظریه آمیختگی مفهومی تحلیل شد. گفتنی است قبل از انتخاب تصادفی واژه‌ها تلاش شد واژه‌های حاصل از ترجمه قرصی و واژه‌های تخصصی و منسوخ کنار گذاشته شود. با توجه به آنکه در این مختصر مجال بررسی تمام واژه‌های درون‌مرکز تحلیل‌شده وجود ندارد، در بخش بعد صرفاً به ارائه چند نمونه بسنده می‌شود.

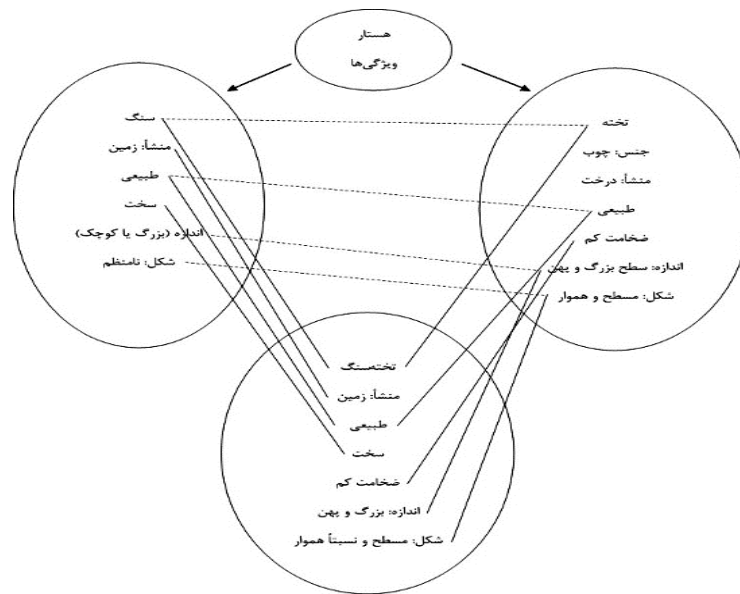
۶. تحلیل داده‌ها

بررسی فرایند مفهوم‌پروری در واژه‌های مرکب درون‌مرکز نشان می‌دهد که در تعدادی از واژه‌های مرکب درون‌مرکز نظیر آچارچک، عدس‌پلو، جمعه‌بازار و اجاره‌بها تنها نوعی پیوند نقش - ارزش بین دو جزء وجود دارد؛ به این ترتیب که یکی از اجزا به‌عنوان ارزش برای نقشی فاقد ارزش در قالب معنایی جزء دیگر که هسته واژه مرکب است، عمل می‌کند. طبق تعریفی که از شبکه‌های انضمامی ساده ارائه شد، مفهوم‌پروری این دسته از واژه‌های مرکب شبکه انضمامی ساده را برمی‌انگیزاند. برای نمونه در واژه جمعه‌بازار که جزء دوم، یعنی بازار، هسته است، قالب معنایی بازار به‌منزله یکی از فضاها درون‌داد، نقش زمان برگزاری را دارد، اما ارزشی برای آن ندارد. لذا، جمعه به‌عنوان فضای ذهنی ثانویه فعال می‌شود و با برقراری رابطه حیاتی نقش - ارزش، جایگاه ارزش را برای نقش فاقد ارزش زمان در فضای ذهنی بازار پُر می‌کند. در نتیجه، فضای آمیخته‌ای شکل می‌گیرد که حاوی مفهوم بازاری است که در روز جمعه برگزار می‌شود. خلاف این دسته از واژه‌های درون‌مرکز که می‌توان آن‌ها را تقریباً شفاف دانست، تعدادی از واژه‌های درون‌مرکز ساختار مفهومی پیچیده‌تری دارند و ساخت معنا در آن‌ها با فعال شدن شبکه‌های انضمامی ساده توجیه نمی‌شود. البته با توجه به وجود عنصر هسته نیز به‌نظر می‌رسد این نوع واژه‌های مرکب شبکه انضمامی دوساحتی را که پیچیده‌ترین نوع شبکه انضمامی است، به‌کار نمی‌اندازند.

واژه مرکب درون‌مرکز «تخته‌سنگ» از جمله مواردی است که مفهوم‌پروری آن به‌سادگی با فعال شدن شبکه انضمامی ساده توجیه نمی‌شود و البته با پیچیدگی مفهومی بالایی هم که مستلزم فعال شدن شبکه انضمامی دوساحتی باشد، همراه نیست. فرهنگ سخن ذیل مدخل «تخته‌سنگ» چنین می‌نویسد: «سنگ بزرگی که معمولاً دارای سطح پهن و هموار است». سنگ

نیز جسمی طبیعی، سخت و معدنی معرفی می‌شود که از اجتماع کانی‌ها تشکیل شده و پوسته زمین را می‌سازد؛ درحالی که تخته، قطعه‌چوبی بریده‌شده، پهن و مسطح تعریف می‌شود. در این واژه، ساخت معنا با شکل‌گیری دو فضای ذهنی سنگ و تخته آغاز می‌شود. طبق دانش دایره‌المعارفی، تخته و سنگ با یکدیگر متفاوت‌اند. برای نمونه درحالی که سختی و مقاومت در مفهوم سنگ برجسته است، در چوب چنین نیست. در فضای سنگ، هستاری سخت و طبیعی با وزنی نسبتاً سنگین (در مقایسه با چوب) و شکلی نامنظم وجود دارد. در سوی دیگر، فضای ذهنی تخته فعال می‌شود. در این فضای درونداد نیز هستاری طبیعی از جنس چوب وجود دارد که منشأ آن درخت است؛ به‌لحاظ شکل، ضخامت چندانی ندارد، مسطح و هموار است و بیش‌از آنکه ضخامت داشته باشد، بزرگ و پهن است. علی‌رغم تفاوت‌های بارز دو فضا، طرح‌واره مشترک بین آن‌ها، هستاری طبیعی با ویژگی‌های مختص آن است. این ساختار مشترک، شکل‌گیری فضای عام و به دنبال آن نگاشت عناصر متناظر دو فضای ذهنی (نگاشت سنگ به تخته و ویژگی‌های سنگ به ویژگی‌های تخته) را در پی دارد. عناصر متناظر دو فضای ذهنی از طریق رابطه حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری به یکدیگر نگاشته می‌شوند. در واقع، با توجه به آنکه ویژگی طبیعی بودن ویژگی مشترک هستارهای موجود در دو فضا است، رابطه حیاتی قیاس دو فضا را به یکدیگر پیوند می‌دهد، اما چون این دو هستار ویژگی‌های متمایزی دارند، رابطه قیاس‌ناپذیری رابطه حیاتی دیگری است که به‌نظر می‌رسد دو فضا را به یکدیگر می‌نگارد. با فرافکنی‌گزینشی عناصر هر یک از دو فضا، فضایی آمیخته شکل می‌گیرد که در آن هرچند سنگ به‌منزله هستاری طبیعی حضور دارد، اما شکلی نامنظم ندارد، بلکه ویژگی‌های بارز تخته را داراست، یعنی مسطح و پهن است. به‌عبارتی، در فضای آمیخته مفهوم سنگی با ویژگی‌های تخته ظاهر می‌شود و این همان معنای پیدایشی است که با فشرده‌سازی روابط برون‌فضایی به روابط درون‌فضایی ویژگی و یگانگی، و نیز فرافکنی‌گزینشی عناصر دو فضای درونداد به‌دست می‌آید. این آمیختگی مفهومی شبکه‌ای تک‌ساحتی را فعال می‌سازد، زیرا با برانگیخته‌شدن دو فضای درونداد سنگ و تخته که قالب سازمان‌دهنده متمایزی دارند، شروع می‌شود، اما سپس برای شکل‌گیری معنای کل (متناظر با فضای آمیخته)، تنها قالب سازمان‌دهنده فضای سنگ که متناظر با هسته واژه مرکب است، فرافکنده می‌شود. گفتنی است در این آمیختگی فرافکنی فضای ذهنی تخته به فضای آمیخته متأثر از فرایند مجاز هستار

به جای ویژگی است، اما فرافکنی فضای ذهنی سنگ هیچ‌گونه تأثیرپذیری‌ای از استعاره و مجاز نشان نمی‌دهد.

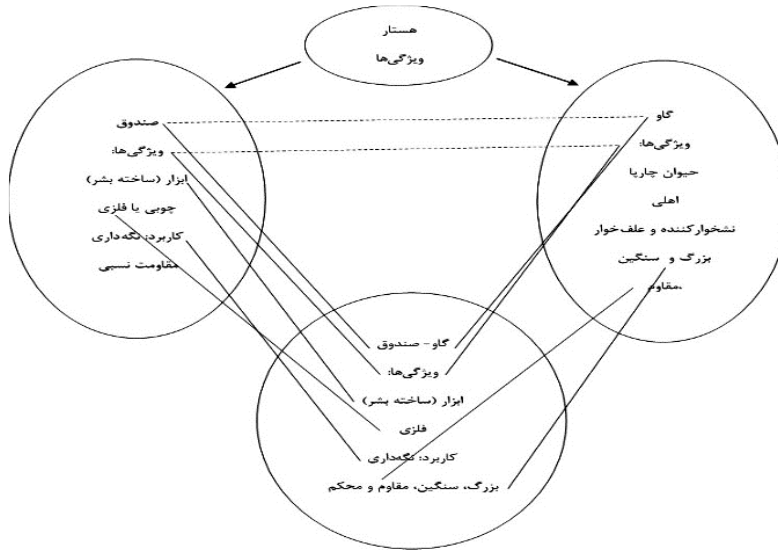
شکل ۱: شبکه انضمام مفهومی واژه تخته‌سنگ

Figure 1: The conceptual integration network of taxte-sang

واژه مرکب دیگری که طبق تعریف درون‌مرکز محسوب می‌شود، واژه مرکب «گاوصندوق» است که فرهنگ سخن آن را نوعی «صندوق بزرگ و محکم معمولاً از جنس فولاد برای نگهداری پول، اسناد و اشیای گران‌قیمت» معرفی می‌کند. گاوصندوق نیز نوعی صندوق است و همان کارکرد صندوق را دارد، اما با توجه به جزء نخست، یعنی گاو، این واژه مرکب به‌طورکامل تابع اصل ترکیب‌پذیری معنایی نیست. ساخت معنا در این واژه با فعال شدن دو فضای ذهنی گاو و صندوق آغاز می‌شود. فضای ذهنی مرتبط با جزء گاو می‌تواند شامل اطلاعاتی از این قبیل باشد که گاو چارپایی اهلی، علف‌خوار و نشخوارکننده است، شاخ دارد و شیر، پوست و گوشت آن قابل استفاده است. علاوه بر این، بزرگی، تنومندی و قوی بودن سایر

مفاهیم همراه با واژه گاو هستند که در فرهنگ‌های لغت (دهخدا، عمید و معین) ذیل مدخل گاو به آن‌ها اشاره شده است. در سوی دیگر شبکه، فضای ذهنی صندوق فعال شده است. این فضای ذهنی حاوی مفهوم جعبه‌ای چوبی یا فلزی است که قفل و بست دارد و برای نگهداری اشیاء به‌کار می‌رود. همچنین به‌نظر می‌رسد مقاومت نسبی‌ای دارد و خیلی بزرگ و سنگین نیست، چنان‌که پرتو (۱۳۷۳) نیز تَبَنگو و مجری را معادل واژه غیرفارسی صندوق قرار می‌دهد که در فرهنگ سخن به‌ترتیب به‌معنی ظرفی سبدمانند و صندوقچه هستند و به‌تبع سنگین و بزرگ نیستند. با اینکه این دو فضای ذهنی قالب‌های سازمان‌دهنده متفاوتی دارند، در هر دو فضا هستاری همراه با ویژگی‌های آن فعال شده است. این طرح‌واره مشترک به شکل‌گیری فضایی عام و نیز نگاشت عناصر متناظر دو فضا از طریق رابطه حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری منجر می‌شود. از آنجا که هر دو هستار ویژگی وزن و مقاومت را دارند (هرچند میزان وزن و مقاومت در آن‌ها متفاوت است) رابطه قیاس این ویژگی را در دو فضای ذهنی به یکدیگر می‌نگارد. درمقابل نظر به تفاوت‌های دو فضا، رابطه قیاس‌ناپذیری رابطه دیگری است که موجب نگاشت دو فضا به یکدیگر می‌شود. هم‌زمان با نگاشت عناصر، طی فرافکنی‌گزینشی، قالب سازمان‌دهنده فضای ذهنی صندوق و عناصری از هریک از دو فضا فرافکنده می‌شوند و فضای چهارمی را شکل می‌دهند که قالب صندوق آن را سازمان‌دهی می‌کند. در این نگاشت و آمیختگی وزن و مقاومت صندوق با وزن، مقاومت و استحکام گاو مورد قیاس قرار گرفته است. بنابراین، در فرافکنی‌گزینشی، ویژگی فلزی بودن (و نه چوبی بودن) از فضای صندوق به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود، زیرا صندوق چوبی مقاومت چندانی ندارد. بدین‌ترتیب در فضای آمیخته صندوقی فلزی مفهوم‌سازی می‌شود که مانند گاو بزرگ و سنگین است، مقاومت بالایی دارد و کارکرد آن نگهداری اشیای بارز است (شکل ۲). این نوع مفهوم‌سازی شبکه‌ای تک‌ساحتی را فعال می‌کند، زیرا با وجود تفاوت قالب سازمان‌دهنده دو فضا، تنها قالب فضای ذهنی صندوق به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود. این آمیختگی مفهومی، رابطه حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری را به رابطه حیاتی درون‌فضایی ویژگی و یگانگی فشرده می‌کند. همچنین، هرچند فرافکنی فضای ذهنی صندوق به فضای آمیخته تحت‌اللفظی است، فرافکنی فضای ذهنی گاو به فضای آمیخته متأثر از مجاز هستار به‌جای ویژگی است.

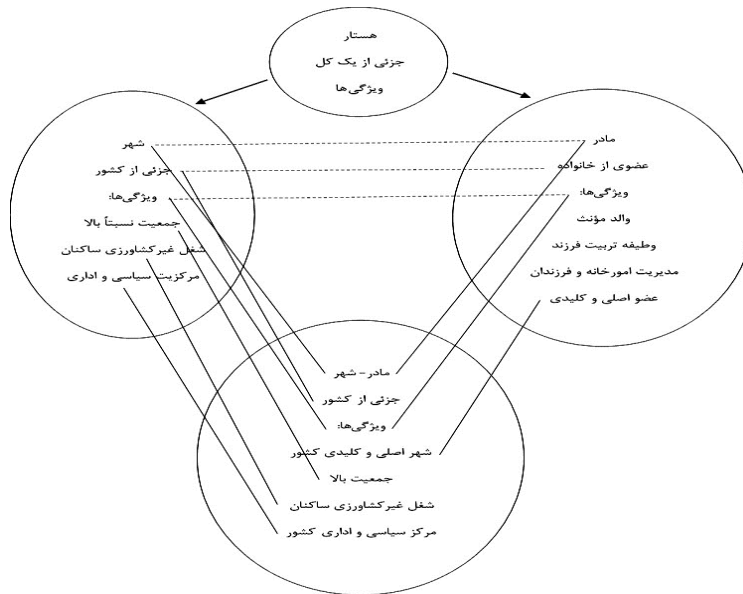

شکل ۲: شبکه انضمام مفهومی واژه گاو و صندوق

Figure 2: The conceptual integration network of gāv-sandoq

واژه مرکب «مادرشهر» که در فرهنگ سخن «شهر بزرگ و اصلی در یک منطقه یا کشور» تعریف شده است، واژه درون‌مرکز دیگری است که شبکه‌ای تک‌ساحتی را برمی‌انگیزاند. در این شبکه هرچند فضای ذهنی شهر (متناظر با عنصر هسته) که تأمین‌کننده قالب سازمان‌دهنده فضای آمیخته است، فرافکنی تحت‌اللفظی دارد، فرافکنی فضای ذهنی مادر متأثر از فرایند مجاز است. در این شبکه تک‌ساحتی، در یکسو فضای ذهنی مادر فعال می‌شود؛ شخصی که در مجموعه خانواده نقش‌اش تعریف می‌شود، والد مؤنث فرزند است، وظیفه پرورش و تربیت فرزند و مدیریت امور داخل خانه برعهده اوست و مهم‌تر اینکه عضو اصلی و کلیدی خانواده است. در سوی دیگر، فضای ذهنی شهر فعال می‌شود که در تقسیم‌بندی‌های جغرافیایی، سیاسی و اداری بخشی از یک کشور است، در مقایسه با روستا جمعیت بیشتری دارد و دارای مرکزیت سیاسی و اداری است. تفاوت دو فضای ذهنی فوق روشن است، با این حال در هر دو فضا مفهوم اصلی (به ترتیب مادر و شهر) جزئی از یک کل است که ویژگی‌هایی مختص خود را

دارد. این ساختار مشترک در قالب فضایی عام ظاهر و به نگاشت عناصر متناظر دو فضا منجر می‌شود. روابط حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری روابط حیاتی‌ای هستند که عناصر دو فضا را به یکدیگر می‌نگارند. هم‌زمان با نگاشت عناصر، قالب سازمان‌دهنده فضای ذهنی شهر و عناصری از دو فضا فرافکنده می‌شوند و فضایی آمیخته را شکل می‌دهند. در فضای آمیخته مانند فضای ذهنی شهر، هستار اصلی شهر است که تمام ویژگی‌های شهر را داراست، با این حال در نتیجه آمیختگی دو مفهوم، مانند مادر در خانواده نقش کلیدی و اصلی را در کشور داراست و از شهرهای اصلی محسوب می‌شود. این معنای پیدایشی‌ای است که از فضاهای درون‌داد نسخه‌برداری نشده است. در این مفهوم‌پروری روابط حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری در فضای آمیخته فشرده و به رابطه حیاتی شباهت و ویژگی تبدیل می‌شوند.

شکل ۳: آمیختگی مفهومی واژه مادرشهر

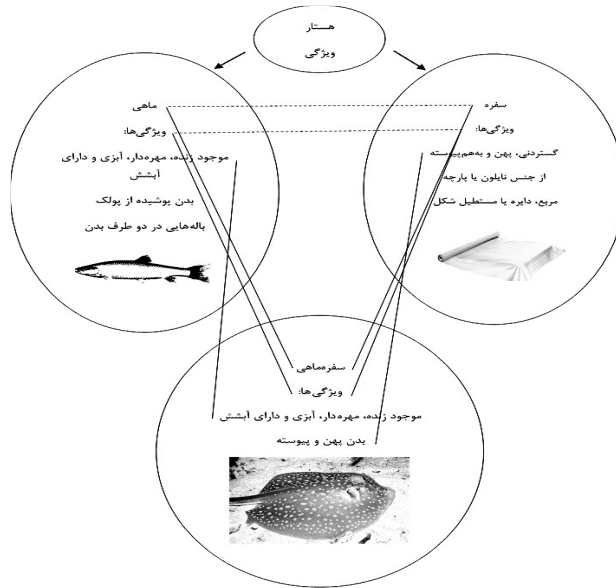
Figure 3: The conceptual integration network of mâdar-šahr

در سه واژه درون‌مرکز فوق، فضای ذهنی متناظر با عنصر هسته، قالب سازمان‌دهنده‌اش

را با فضای آمیخته به اشتراک می‌گذارد و به شکل تحت‌اللفظی به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود، اما فرافکنی فضای ذهنی متناظر با توصیف‌کننده (به‌ترتیب تخته، گاو و مادر) متأثر از فرایند مجاز است. گفتنی است علاوه بر سه واژه فوق، این الگوی مفهوم‌پروری در واژه‌های مرکب درون‌مرکز بسیاری نظیر شیرزن، شیرمرد، مادرهاگ، مادرچاه، تخته‌پوست، خان‌داداش، خان‌دابی، شیربال، بچه‌رینگ، قالیاق‌دزد، جعبه‌رنگ و قلوه‌سنگ قابل مشاهده است. البته در تمامی موارد فوق هرچند فرافکنی فضای ذهنی متناظر با توصیف‌کننده مجازبنیاد است، الزاماً رابطه حیاتی قیاس بین دو فضا برقرار نیست. به‌عبارتی، در حالی که رابطه قیاس بین دو فضای ذهنی تمام نمونه‌های بالا پیوند برقرار کرده است، در واژه‌های قالیاق‌دزد و جعبه‌رنگ به‌ترتیب رابطه حیاتی نقش - ارزش و جزء - کل فضاهای ذهنی را به یکدیگر پیوند می‌دهد. وجود واژه‌های درون‌مرکز فوق علاوه‌بر موارد تحلیل‌شده نشان می‌دهد که الگوی یادشده و عدم تبعیت از اصل ترکیب‌پذیری معنایی تنها به واژه‌های تحلیل‌شده محدود نمی‌شود.

خلاف واژه‌های فوق، گاه در واژه‌های درون‌مرکز پیچیدگی ساخت معنا هرچند با فعال شدن شبکه‌ای تک‌ساحتی توجیه می‌شود، کاملاً تابع الگوی فرافکنی تحت‌اللفظی فضای متناظر با هسته و فرافکنی مجازبنیاد فضای متناظر با توصیف‌کننده نیست، بلکه تأثیرگذاری فرایند استعاره بر روی فضای متناظر با توصیف‌کننده قابل پیگیری است. یکی از واژه‌های مرکب درون‌مرکزی که به‌نظر می‌رسد فرایند مفهوم‌پروری آن، این الگو را نشان می‌دهد، واژه «سفره‌ماهی» است. فرهنگ سخن سفره‌ماهی را «گروهی از ماهی‌های غضروفی با بدن و باله‌های سینه‌ای پهن که از دو طرف به سر و گردن آن‌ها چسبیده است» تعریف می‌کند. طبق تعریف، سفره‌ماهی نوعی ماهی با ویژگی‌های متفاوت با عضو سرنمون مقوله ماهی است. هرچند این واژه مرکب، درون‌مرکز است، مفهوم‌پروری‌اش تابع اصل ترکیب‌پذیری معنایی نیست. مفهوم‌پروری آن با فعال شدن دو فضای ذهنی سفره و ماهی آغاز می‌شود. معنی سفره در زبان فارسی حاوی هستاری گسترده‌ای و پهن است که ساختار پیوسته‌ای دارد، به‌شکل مربع، مستطیل یا دایره است و ممکن است از جنس نایلون، پارچه و مانند آن باشد. درسوی دیگر، فضای ذهنی ماهی دربرگیرنده ماهی به‌منزله موجودی زنده، مهره‌دار و آبی است که بدنش پوشیده از پولک است، به‌جای شش، آب‌شش دارد و با کمک باله‌هایش در آب شنا می‌کند. دو فضا و قالب سازمان‌دهنده آن‌ها با یکدیگر تفاوت دارند، با این حال در هر دو فضا

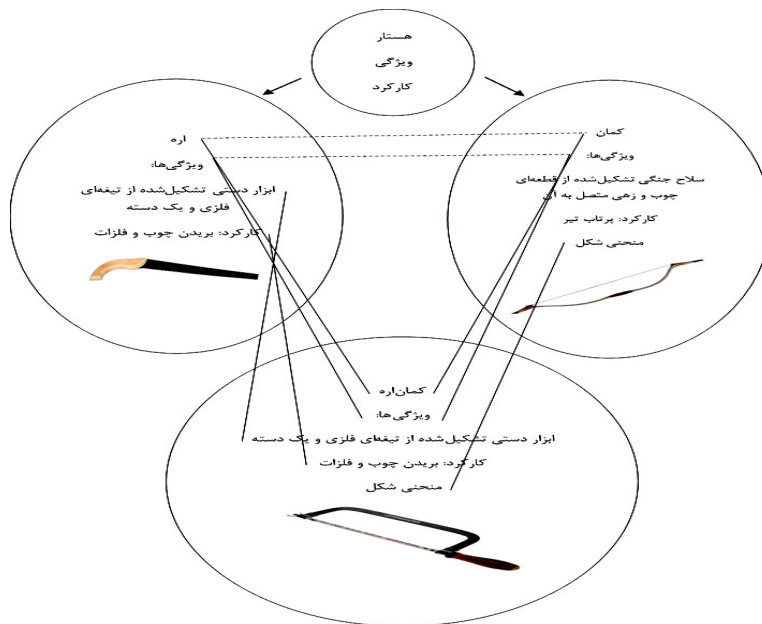
هستاری همراه با ویژگی‌هایش فعال شده است. این ساختار مشترک در قالب فضایی عام ظاهر می‌شود و روابط حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری ماهی را به‌منزله یک کل به سفره می‌نگارد و ساختار بدنی ماهی را با ساختار کلی سفره متناظر می‌سازد. نتیجه این نگاشت شکل‌گیری فضایی آمیخته است که قالب سازمان‌دهنده فضای ذهنی ماهی آن را سازمان‌دهی می‌کند و حاوی عناصری است که به شکل‌گزینشی از فضاهای درون‌داد فرافکنده شدند. شکل کلی سفره با ویژگی یکپارچگی آن عنصری است که از فضای سفره فرافکنده می‌شود، اما سایر ویژگی‌های سفره در این آمیختگی نقشی ندارند. در فضای آمیخته ماهی‌ای وجود دارد که مجموع اندام آن مانند سفره ساختاری به‌هم پیوسته را تشکیل می‌دهند؛ یعنی نوع خاصی از ماهی مفهوم‌سازی می‌شود که با مفهوم سرنمون ماهی در فضای درون‌داد دوم تفاوت‌هایی دارد. این همان معنای پیدایشی‌ای است که در فضای آمیخته شکل می‌گیرد. این نوع مفهوم‌سازی شبکه‌ای تک‌ساحتی را فعال می‌کند، زیرا تنها قالب سازمان‌دهنده یکی از فضاها (فضای ماهی) به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود. این آمیختگی رابطه حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری را به رابطه حیاتی شباهت و یگانگی فشرده می‌کند. همچنین، در این آمیختگی هرچند فرافکنی فضای ذهنی ماهی تحت‌اللفظی است، فضای ذهنی سفره متأثر از استعاره تصویری به فضای آمیخته می‌رود. به عبارتی، آنچه از فضای ذهنی سفره به فضای آمیخته می‌رود، ساختار طرح‌واره‌ای^{۴۳} آن است. می‌توان گفت در سطحی انتزاعی ساختار یکپارچه و پیوسته سفره در تناظر با بدن به‌هم پیوسته سفره‌ماهی قرار می‌گیرد. لذا خلاف واژه‌های قبل، در این نوع واژه شکل ظاهری کل واژه (سفره‌ماهی) با شکل هسته واژه مرکب، یعنی شکل معمول ماهی تفاوت دارد. گفتنی است به‌باور نیکولادیس^{۴۴} (106-107: 2006) این دسته از مرکب‌های اسم - اسم بر مبنای شباهت در شکل ظاهری ساخته می‌شوند و بر همین اساس کودکان آن‌ها را زودتر از سایر مرکب‌های استعاری فرامی‌گیرند.

شکل ۴: شبکه انضمام مفهومی واژه سفره ماهی
Figure 4: The conceptual integration network of sofr-e-mâhi

واژه مرکب «کمان‌اره» واژه مرکب درون‌مرکز دیگری است که از الگوی مفهوم‌پروری واژه سفره‌ماهی تبعیت می‌کند. طبق تعریف فرهنگ سخن، کمان‌اره ابزار دستی کمانی‌شکل برش‌کاری با یک دسته است که تیغه برنده‌ای بین دو سر آن بسته می‌شود. بر مبنای معنای کل واژه می‌توان دریافت که ترکیب‌پذیری معنایی در مفهوم مطلق آن در این واژه مشاهده نمی‌شود. مفهوم‌پروری در این واژه با فعال شدن شبکه‌ای تکساحتی حاوی دو فضای درون‌داد کمان و اره آغاز می‌شود. در فضای ذهنی کمان هستاری وجود دارد که طبق تعریف فرهنگ سخن از سلاح‌های جنگی قدیم است و از چوبی منحنی‌شکل و زهی که دو سر چوب را به یکدیگر متصل می‌کند، تشکیل شده است. در سمت دیگر، فضای ذهنی اره فعال می‌شود. طبق تعریف فرهنگ در این فضا نیز ابزاری دستی با تیغه‌ای فولادی و دندان‌دار و همراه با دسته‌ای برای بریدن چوب و فلزات وجود دارد. هرچند دو فضای ذهنی قالب سازمان‌دهنده متفاوتی دارند، در هر دو هستاری دست‌ساز بشر همراه با ویژگی‌ها و کارکرد آن فعال شده است. این

ساختار مشترک در قالب فضایی عام با عناصر انتزاعی هستار، ویژگی و کارکرد می‌شود و به برقراری رابطه قیاس و قیاس‌ناپذیری بین دو فضا منجر می‌گردد. سپس با فرافکنی قالب سازمان‌دهنده فضای ذهنی ارّه و فرافکنی گزینشی عناصر دو فضا، فضایی آمیخته شکل می‌گیرد. در فضای آمیخته ارّه‌ای وجود دارد که به لحاظ شکل ظاهری به کمان مانند شده و این همان معنای پیدایشی است. در واقع، نوعی ارّه مفهوم‌سازی می‌شود که با مفهوم سرنمون ارّه از نظر شکل و ساختار تفاوت دارد. در این آمیختگی مفهومی رابطه حیاتی قیاس و قیاس‌ناپذیری به رابطه حیاتی شباهت و یگانگی فشرده می‌شوند. همچنین، در این آمیختگی هرچند فرافکنی فضای ذهنی ارّه تحت‌اللفظی است، فرافکنی فضای ذهنی کمان متأثر از استعاره تصویری است.

شکل ۵: شبکه انضمام مفهومی واژه کمان‌ارّه

Figure 5: The conceptual integration network of kamân-arre

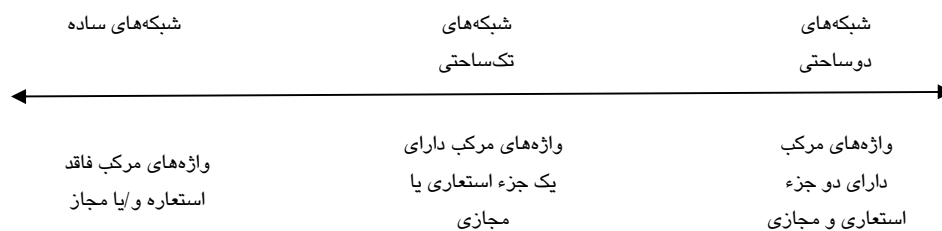
در مفهوم‌پروری واژه سفره‌ماهی و کمان‌اره، فضای ذهنی متناظر با هسته واژه مرکب (به ترتیب ماهی و اره) که قالب سازمان‌دهنده‌اش را با فضای آمیخته به اشتراک می‌گذارد، به شکل تحت‌اللفظی به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود؛ درحالی که از فضای درون‌داد دوم (متناظر با توصیف‌کننده) تنها شکل طرحواره‌ای هستار، متأثر از استعاره تصویری فرافکنده می‌شود. الگوی فوق علاوه بر دو واژه تحلیل‌شده، در تعدادی واژه درون‌مرکز دیگر مانند نیزه‌ماهی، چرخ‌دنده، کلم‌دگمه، مارماهی، کاسبرگ و کاسه‌نبات نیز مشاهده شد. البته بسامد این الگو نسبت به الگوی مشاهده‌شده در واژه‌های تخته‌سنگ و مادرشهر بسیار کمتر است. وجود واژه‌های درون‌مرکز یادشده مؤید آن است که الگوی فوق نیز یکی از الگوهای ساخت واژه درون‌مرکز در فارسی است. واژه‌هایی که طبق این الگو ساخته می‌شوند، از اصل ترکیب‌پذیری معنایی تبعیت نمی‌کنند، چون توصیف‌کننده‌شان متأثر از استعاره تصویری است.

۶. نتیجه

در پژوهش حاضر تلاش شد با تمرکز بر واژه‌های مرکب درون‌مرکز و تحلیل فرایند ساخت معنا در آن‌ها نشان داده شود که وجود عنصر هسته در واژه‌های درون‌مرکز الزاماً همیشه به معنی ترکیب‌پذیری معنایی و سادگی ساختار مفهومی این نوع واژه‌ها نیست. به این منظور از نظریه آمیختگی مفهومی (2002) بهره گرفته شد و فرایند مفهوم‌پروری در تعدادی اسم مرکب درون‌مرکز اسم - اسم توصیف شد. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که هرچند در واژه‌های درون‌مرکز عنصر هسته وجود دارد، گاه وجود این عنصر، سادگی ساختار مفهومی این واژه‌ها را تضمین نمی‌کند. همان‌طور که در واژه‌های تخته‌سنگ، گاو‌صندوق و مادرشهر مشاهده شد، گاه متأثر از عملکرد مجاز بر روی جزء توصیف‌کننده، فرایند ساخت معنا شبکه‌ای تک‌ساحتی را برمی‌انگیزاند که هرچند به پیچیدگی شبکه‌های انضمامی دوساحتی نیست، سادگی و ترکیب‌پذیری معنایی شبکه‌های ساده را نیز نشان نمی‌دهد. همچنین، همان‌طور که در تحلیل دو واژه سفره‌ماهی و کمان‌اره مشاهده شد، گاه پیچیدگی مفهومی واژه‌های درون‌مرکز ناشی از تأثیرگذاری استعاره تصویری بر جزء توصیف‌کننده است. همچون نمونه‌های تخته‌سنگ، گاو‌صندوق و مادرشهر، در این حالت نیز چون قالب سازمان‌دهنده دو فضای درون‌داد متفاوت است، اما تنها قالب سازمان‌دهنده فضای متناظر با هسته به فضای آمیخته فرافکنده می‌شود،

این پیچیدگی خود را به شکل فعال شدن شبکه‌ای تک‌ساحتی نشان می‌دهد. تحلیل‌ها همچنین به‌طور ضمنی نشان می‌دهند که همان‌طور که بنسز (۲۰۰۶) اشاره می‌کند در نظر گرفتن مرز مطلق بین انواع واژه‌های مرکب بر مبنای ترکیب‌پذیری معنایی منطقی به‌نظر نمی‌رسد. براساس طبقه‌بندی درون‌مرکز - برون‌مرکز و تعریف واژه‌های درون‌مرکز، مبنی بر وجود نوعی رابطه شمول معنایی بین عنصر هسته و واژه کل، واژه‌های تحلیل‌شده در این پژوهش درون‌مرکز محسوب می‌شوند (مثلاً تخته‌سنگ نوعی سنگ است، گاوصندوق نوعی صندوق است و سفره‌ماهی نوعی ماهی است)؛ با این حال، هیچ‌یک از این واژه‌ها (و واژه‌های دیگری که در متن به آن‌ها اشاره شد) نقطه پرتابی برای شبکه‌های انضمامی ساده نبودند. البته پژوهش حاضر وجود واژه‌های درون‌مرکز ساده و شفافی نظیر شویدپلو، آجرسفال و غیره را که مفهوم‌پروری در آن‌ها شبکه‌ای ساده را برمی‌انگیزاند، کتمان نمی‌کند. اما می‌توان این‌طور استنباط کرد که تمام واژه‌هایی که بر مبنای تعریف، درون‌مرکز تشخیص داده می‌شوند ساختار مفهومی یکسانی ندارند، چون برخی از آن‌ها مانند واژه‌های برون‌مرکز تحت‌تأثیر استعاره یا مجاز سطوحی از پیچیدگی مفهومی را نشان می‌دهند. این عدم یکدستی در میان واژه‌هایی که درون‌مرکز تلقی می‌شوند، خود گواهی بر فقدان مرزی قطعی بین این دو طبقه است. بدین ترتیب، تصور پیوستاری از واژه‌های مرکب منطقی‌تر از در نظر گرفتن طبقاتی با مرزهای مشخص است و علاوه بر آن منطبق بر دیدگاه سرنمونی در رویکرد شناختی است. بر این اساس شاید ادعای سبزواری (۱۳۹۲) مبنی بر انطباق تقسیم‌بندی درون‌مرکز - برون‌مرکز بر تقسیم‌بندی شفافیت معنایی - تیرگی معنایی نیازمند تعدیل است. اما ادعای قطره و قندهاری (۱۳۹۵) درباره در نظر گرفتن پیوستار ترکیب‌پذیری قابل پذیرش است. همچنین چون بر مبنای ادعای فوکونیه و ترنر (۲۰۰۲) شبکه‌های انضمامی بروی پیوستاری قرار دارند که در منتهی‌الیه آن شبکه‌های دوساحتی قرار می‌گیرند، به‌نظر می‌رسد آنچه جایگاه انواع واژه‌های مرکب را در پیوستار واژه‌های مرکب تعیین می‌کند، پیچیدگی مفهومی این واژه‌هاست. درحالی که واژه‌های مرکبی نظیر شویدپلو ابتدای پیوستار را اشغال می‌کنند، واژه‌های درون‌مرکزی نظیر موارد تحلیل‌شده در این پژوهش به قطب دیگر پیوستار نزدیک‌ترند. قاعداً واژه‌های مرکبی که هم‌زمان چند استعاره و مجاز اجزای آن‌ها را متأثر ساخته در انتهای پیوستار قرار می‌گیرند. شکل ۶ چنین پیوستار دوطرفی قابل‌تصوری را به تصویر می‌کشد.

شکل ۶: پیوستار فرضی پیچیدگی واژه‌های مرکب

Figure 6: Hypothetical continuum of complexity of compound words

گفتنی است چنین شرایطی ادعای انیسکو^{۴۵} (2014) مبنی بر تفاوت واژه‌های مرکب در میزان ذهنی بودن (تأثیرگذاری استعاره و/یا مجاز) را نیز تأیید می‌کند. نتایج فوق نشان می‌دهند همان‌طور که مرکب‌های برون‌مرکز همه پیچیدگی مفهومی یکسانی ندارند و برخی پیچیده‌ترند، واژه‌های درون‌مرکز نیز همه ساختار مفهومی یکسانی ندارند.^{۴۶}

۷. پی‌نوشت‌ها

1. Bloomfield
2. Panini
3. Guevara
4. conceptual semantics
5. embodied cognition
6. Sweetser
7. creativity
8. Ungerer
9. Schmid
10. Tribushinina
11. Mierzwińska-Hajnos
12. Li
13. Gao
14. Vorobeve
15. Okoye
16. redhead
17. compositionality

18. Frege
19. Kavka
20. meaning construction
21. conceptual blending theory
22. emergent structure
23. integration network
24. mental space
25. blend space
26. selective projection
27. composition
28. completion
29. elaboration
30. simplex network
31. role-value
32. mirror network
33. single-scope network
34. double-scope network
35. vital relation
36. outer-space
37. inner-space
38. change
39. identity
40. time
41. space
42. property
43. schematic structure
44. Nicoladis
45. Onysko
46. Figurativity

۸ منابع

- استاجی، ا. و قانون، م. (۱۳۸۹). بررسی نقش استعاره در ساخت‌واژه زبان فارسی. مجموعه مقالات پنجمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه سبزوار، صص. ۶۶۸-۶۸۴.
- افراشی، آ. (۱۳۷۸). نگاهی به شفافیت و تیرگی معنایی در سطح واژه‌های مرکب. زبان و ادب، ۹ و ۱۰، ۶۱-۷۴.
- انوری، ح. (۱۳۸۱). فرهنگ بزرگ سخن. تهران: سخن.

- یرتو، ا. (۱۳۷۳). واژه‌یاب: فرهنگ برابره‌های پارسی واژگان بیگانه. تهران: اساطیر.
- ترابیان، ا. (۱۳۹۲). بررسی استعاره در اسم‌های مرکب اسم - اسم زبان فارسی در چارچوب زبان‌شناسی شناختی. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه شیراز.
- خبان، م. (۱۳۸۶). جایگاه هسته در کلمات مرکب غیرفعلی فارسی. دستور، ۳، ۱۵۳-۱۶۶.
- دهخدا، ع.ا. (۱۳۷۷). لغت‌نامه. زیر نظر م. معین و س.ج. شهیدی. تهران: دانشگاه تهران.
- سبزواری، م. (۱۳۹۱). تبیین و تحلیل رابطه‌های معنایی در اسامی مرکب برون‌مرکز فارسی معیار. پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، ۱، ۴۵-۶۱.
- سبزواری، م. (۱۳۹۲). شفافیت و تیرگی معنایی اسامی مرکب زبان فارسی از دیدگاه شناختی. جستارهای زبانی، ۳ (۱۵)، ۵۵-۷۳.
- سبزواری، م. (۱۳۹۷). بررسی معنی‌سازی و استنباط و الگوهای مفهومی اسم‌های مرکب درون‌مرکز فارسی. زبان‌پژوهی، ۲۷، ۴۹-۶۸.
- شقاقی، و. (۱۳۸۶). مبانی صرف. تهران: سمت.
- طباطبایی، ع. (۱۳۸۲). اسم و صفت مرکب در زبان فارسی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- طباطبایی، ع. (۱۳۹۳). ترکیب در زبان فارسی (بررسی ساختاری واژه‌های مرکب). تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- عمید، ح. (۱۳۸۹). فرهنگ فارسی عمید. تهران: راه‌رشد.
- قطره، ف. و قندهاری، م. (۱۳۹۵). بررسی اسم‌های دارای ساختار «اسم ۱ (و) اسم ۲» در زبان فارسی بر اساس نظریه آمیزش مفهومی. مجموعه مقالات چهارمین همایش ملی صرف (صص ۱۷۱-۱۹۰). تهران: نشر نویسه پارسی.
- کریمی دوستان، غ. و وحید، ا. (۱۳۹۲). تحلیل معنایی کلمات مرکب اسم - اسم در زبان فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۱، ۶۵-۸۲.
- معین، م. (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی معین. تهران: امیرکبیر.
- میرعمادی، س.ع. و مجیدی، س. (۱۳۸۶). تحلیل معنایی واژگان مرکب مفعولی در زبان فارسی. زبان و زبان‌شناسی، ۵، ۵۵-۷۰.

References

- Afrashi, A. (2000). A look at semantic transparency and opacity in the compound words. *Literary Text Research*, 4 (9-10), 61-74 .[In Persian].
- Amid, H. (2009). *Amid Persian Dictionary* (edited by Ghazale Alizadeh). Tehran: Rah-e Roshd. [In Persian].
- Anvari, H. (2003). *Sokhan Comprehensive Dictionary*. Tehran: Sokhan .[In Persian].
- Bauer, L. (1979). On the need for pragmatics in the study of nominal compounding. *Journal of Pragmatics*, 31(1), 45-50.
- Benczes, R. (2006). *Creative compounding in English: The semantics of metaphorical and metonymical noun-noun combinations*. Amsterdam /Philadelphia: John Benjamins.
- ----- (2009). What Motivates the Production and Use of Metaphorical and Metonymical Compounds? In M. Brdar, M. Ozmazić, & V. Pavičić Takač (Eds.), *Cognitive approaches to English: Fundamental, methodological, interdisciplinary and applied issues* (pp. 45-62). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- ----- (2010). Setting limits on creativity in the production and use of metaphorical and metonymical compounds. In S. Michel & A. Onysko (Eds.), *Cognitive approaches to word formation* (221-245). Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- ----- (2013). On the non-viability of the endocentric–exocentric distinction: Evidence from linguistic creativity. *Explorations in English Language and Linguistics*, 1(1), 3–18.
- ----- (2014). What can we learn about the mental lexicon from non-prototypical cases of compounding? *Argumentum*, 10, 205-220.
- ----- (2015). Are exocentric compounds really exocentric? *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 12(3), 54-73.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. Chicago: Chicago University Press.

- Coulson, S. (2001). *Semantic leaps: frame-shifting and conceptual blending in meaning construction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulson, S., & Oakley, T. (2000). Blending basics. *Cognitive Linguistics*, 11(3-4), 175-96. DOI: 10.1515/cogl.2001.014
- Dekhoda, A. (1998). *Dekhoda Dictionary (edited by Mohammad Moin & Jafar Shahidi)*. Tehran: University of Tehran [In Persian].
- Dressler, W. U. (2006). Compound types. In G. Libben & G. Jarema (Eds.), *The representation and processing of compound words* (PP. 23-44). Oxford: Oxford University Press.
- Estaji, A., & Ghanun, M. (2009). Exploring role of metaphor in Persian morphology. *Book of articles of 5th National Conference on Persian Language and Literature Research*. University of Sabzevar, 668-684 [In Persian].
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Fabb, N. (1998). Compounding. In A. Spencer & A. M. Zwicky (Eds.), *The Handbook of Morphology* (pp. 66-84). Oxford: Blackwell.
- Fauconnier, G. (1994). *Mental spaces: Aspects of meaning construction in natural language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (1998). Conceptual integration networks. *Cognitive Science*, 22(2), 33-187.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2003). Conceptual blending: form and meaning. *Recherches en communication*, 19, 57-86.
- Gagné, C. L., & Spalding, T. L. (2009). Constituent integration during the processing of compound words: Does it involve the use of relational structures? *Journal of Memory and Language*, 60, 20-35.
- Ghatreh, F., & Ghandehari, M. (2016). Exploring the construction of nouns with

- the structure of N1(O)N2 in Persian on the base of conceptual blending theory. *Proceeding of the 4th National Conference on Morphology*, 171-190. [In Persian].
- Goldberg, A.E. (2015). Compositionality. In N. Reimer (Ed.), *The Routledge Handbook of Semantics*. Routledge, (419-434). New York: Routledge.
  - Guevara, E., & Scalise, S. (2009). Searching for Universals in Compounding. In S. Scalise, E. Magni, & A. Bisetto (Eds.), *Universals of Language Today*, (101-128). Berlin: Springer.
  - Hintikka, J. (1984). A hundred years later: The rise and fall of Frege's influence in language theory, *Synthese*, 59, 27-49.
  - Jackendoff, R. (1997). *The architecture of the language faculty [Linguistic inquiry monograph 28]*. Cambridge, MA: MIT Press.
  - Jackendoff, R. (2002). *Foundations of language, brain, meaning, grammar, evolution*. Oxford: Oxford University Press.
  - Jullian, P. (2002). Uncovering implicit information in original compounds. *ELT Journal*, 56(4), 359-367.
  - Kavka, S. (2009). Compounding and Idiomatology. In R. Lieber, & P. Štekauer (Eds.), *The Oxford Handbook of Compounding*, (19-33). Oxford: Oxford University Press.
  - KarimiDoustan, Gh., & Vahid, A. (2013). A Semantic Analysis of Noun-Noun Compounds in Persian. *Journal of Researches in Linguistics*, 5(8), 65-82. [In Persian].
  - Khabbaz, M. (2008). The position of head in non-verban compounds in Persian. *Name-ye Farhangestan*, 3, 153-166. [In Persian].
  - Li, M., & Gao, Y. (2011). An analysis of internet catchwords from the perspective of conceptual blending theory. *Theory and Practice in Language Studies*, 1(6), 635-643. DOI:10.4304/tpls.1.6.635-643
  - Moin, M. (1984). *Moin Persian Dictionary*. Tehran: AmirKabir. [In Persian].
  - Mierzwińska-Hajnos, A. (2015). More than blends and compounds: Conceptual

integration theory behind plant related linguistic expressions in Polish and English. *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*, 39(2), 65-89.

- MirEmadi, S.A., & Majidi, S. (2007). A semantic analysis of objective compounds in Persian. *Language and Linguistics*, 3(5), 55-70. [In Persian].
- Nicoladis, E. (2006). Preschool Children's Acquisition of Compounds. In G. Libben & G. Jarema (Eds.), *The Representation and Processing of Compound Words*, (96-124). Oxford: Oxford University Press.
- Okoye, A. N. (2016). Blending in Etulo compound words, *Journal of African Studies*, 5(2), 32-47.
- Onysko, A. (2014). Figurative processes in meaning interpretation: A case study of novel English compounds. *Yearbook of the German Cognitive Linguistics Association*, 2(1), 69-88.
- Parto, A. (1994). *Word Finder: Dictionary of Persian Equivalents of Foreign Words*. Tehran: Assatir. [In Persian].
- Punske, J. (2016). Compounding. *Language and Linguistics Compass*, 10(8), 382-393.
- Radden, G., Köpcke, K. M., Berg, Th., & Siemund, P. (2007). The Construction of Meaning in Language. In G. Radden et al. (Eds.), *Aspects of meaning construction* (1-15). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins. DOI: 10.1075/z.136.02rad
- Sabzevari, M. (2012). Analysis and explanation of semantic relations in exocentric compounds in modern Persian. *Critical Studies in Texts and Programs of Human Sciences*, 12 (24), 45-61. [In Persian].
- Sabzevari, M. (2013). Analysis of the semantic transparency and opacity in compound nouns of Farsi with a cognitive approach. *Language Related Research*, 4 (3), 55-73. [In Persian].
- Sabzevari, M. (2018). A study of meaning formation and inference and conceptual patterns of the endocentric compound nouns of Farsi. *Journal of Language*

- Research*, 10 (27), 49-68. [In Persian].
- Scalise, S., & Guevara, E. (2006). Exocentric compounding in a typological framework. *Lingue e Linguaggio*, 2, 185–206.
  - Schmid, H. J. (2011). Conceptual Blending, Relevance and Novel N+N-Compounds. In S. Handl & H.-J. Schmid (Eds.), *Windows to the mind: metaphor, metonymy and conceptual blending* (219-246). Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
  - Shaghaghi, V. (2008). *An Introduction to Morphology*. Tehran: SAMT. [In Persian].
  - Sweetser, E. (1999). Compositionality and Blending. In Th. Janssen & G. Redeker (Eds.), *Cognitive linguistics: foundations, scope, and methodology* [Cognitive Linguistics Research 15] (129-162). Berlin: Mouton de Gruyter.
  - Tabatabaei, A. (2004). *Compound Nouns and Adjectives in Persian*. Tehran: Markaz-e Nashr-e Daneshgahi. [In Persian].
  - Tabatabaei, A. (2013). *Compounding in Persian*. Tehran: The Academy of Persian Language and Literature. [In Persian].
  - Tarasova, E. (2013). *Some New Insights into the Semantics of English N+N Compounds*, Ph.D. Dissertation, Wellington: Victoria University.
  - Taylor, J. R. (2002). *Cognitive grammar*. Oxford: Oxford University Press.
  - Torabiyani, A. (2013). *An Analysis of Metaphor in Persian Noun-Noun Compounds Based on Cognitive Linguistics*. M.A. Thesis, Shiraz: Shiraz University. [In Persian].
  - Tribushinina, E. (2011). Reference Points in Adjective-noun Conceptual Integration networks. In S. Handl & H.-J. Schmid (Eds.), *Windows to the mind: metaphor, metonymy and conceptual blending* (269-290). Berlin/ New York: Mouton de Gruyter.
  - Turner, M. (1991). *Reading minds: The study of English in the age of cognitive science*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Turner, M., & Fauconnier, G. (1995). Conceptual integration and formal expression. *Metaphor and Symbolic Activity*, 10(3), 183-203.
- Ungerer, F., & Schmid, H. J. (2006). *An introduction to cognitive linguistics* (2nd edition). London & New York: Routledge.
- Vorobeva, Y. (2016). Cognitive-pragmatic approach to the meaning of new compound nouns in English. *International Journal of Humanities and Social Science*, 6 (4), 117-124.
- Wujastyk, D. (1982). Bloomfield and the Sanskrit origin of the terms 'exocentric' and 'endocentric'. *Historiographia Linguistica*, 9(1-2), 179-184.